

Инерција, страх од непознатог, уживање у мом још новом комфору, спречише ме, упркос несаницама, да напустим „Сан Себастијан“.

Евелин, Мари-Анж и још многе друге, мање или више безимене, испуњавале су својим миловањима празнину која ме је хватала већ на вратима клинике. Нисам више читао. Сматрајући да ми је Геца Кон већ све испричао, све објаснио, мислио сам да ми нису потребне друге лажи. Књига је било код мојих пријатеља или у књижарама Нице, али сам почео да сумњам да је и мој Геца Кон из Београда био идиот као и ја. Да је наивно веровао свим тим лепим причама које су писали његови савременаци. Наслућивао сам сада да живот, љубав, па чак и смрт имају тек неке далеке везе са оним што сам до сада прочитао. Мислио сам, исто тако, да странац, који је рањивији од других, не може да поднесе издају свог сна. Нисам могао да прихватим да ми нико никада, па ни мој омиљени Кон, није умео да објасни зашто, како и од ког тренутка се постаје странац неком другоме.

Још увек нисам заволео купање у мору. Млака вода, до те мере мутна да се није видело дно на два метра дубине, и сви ти купачи који скачу, вриште, прскају се или прже док не добију сунчаницу, гадили су ми се. Изгледа-

ло је као да су једрењаци, који су пловили дуж плаже, ту само да би попунили декор. Ниједан од њих никада није побудио у мени жељу за путовањима, нити наговестио неку могућу пустиловину. Једне недеље ме је Евелин позвала на шловидбу једрењаком њеног пријатеља. Тај јако достојанствени господин, са белим адмиралским качкетом на глави, веома љубазно ме је примио. Потрудио се да научим морнарске речи, називе облака, управљање једрењаком и чвор на чекрку. Вероватно је било превише тога у исто време за Трајка Трајковића. Згрчен за кормилом, затечен изненадним појачањем ветра, испустих полугу из руку и, изгубивши равнотежу, падох у воду. Док сам се успињао, насмејано домаћиново лице ме је толико наљутило да сам, не суздржавајући се, први пут употребио израз који је Геца прогнао из свог речника, а који је овде уобичајен, те га ослових са „пиздо једна“. Повратак у луку се одвијао у напетом ћутању, капетан се није поздравио са мном, а Евелин ме није посећивала читавих месец дана.

Онога јутра када сам у огледалу видео прву белу влас на својој слепоочници, схватио сам да време странца не протиче истом брзином као време правога Француза из Француске. Испитах подробно јагодице и чело и открих неколико ситних бора које сам до тога часа могао да ставим на рачун смеха, туге, или блештавог сунца. Није више било сумње. Као Лазар, као и ти, Јованка, и ја сам старио. Први пут у животу схватих да сам смртан. Ганут, мислио сам с нежношћу на тебе, мајко моја, још ближе крају пута, а онда се утеших. Иако никада ниси одлазила на његове обале, Дунав, мој велики брат, бдио је над тобом. Сваког јутра, био сам уверен, слао ти је једног од својих веселих, сивих галсбова, да се распита за твоје

здравље. А увече, мама, када би поново прочитала моје последње писмо и спремила се да одеш на починак, дувао би јако, наносећи над твој кревет облаке, велике и меке као јорган од измаглице.

Умрећеш једног дана, мама. Једног јутра нећеш отворити врата поштару који ти свакодневно доноси моја писма. Испружена на постељи, миришући на последњи пољубац реке, дочекаћеш ме са истим ликом који сам некада познавао. Пре много векова, како ми се сада чини.

Одједном схватих да морам, неизоставно, што пре да пронађем Жозефину. Пре него што овај идиот од времена не изгребе и њену црну и глатку кожу.

Унука афричког државника, ћерка тог чудног Бонапарте, лепа и паметна, могла је да буде само манекенка, студенткиња или можда глумица. Тражио сам је на позоришним плакатима, обилазио рецепције хотела и прегледао испитне спискове на свим факултетима у Ници. Гђице Олулу нигде није било. Једина особа која ми је тврдила да ју је срела, није ми уливала поверење. Ноћни чувар хотела „Брисел“, у Швајцарској улици, мој сународник који се представљао као писац, историчар и политички прогнаник, описао ми је, међутим, Жозефину до у детаље. Додао је, са нескривеним задовољством, да „понеки пут долази у хотел да проведе ноћ у друштву старијег човека“. Тек на крају вечери, када ми је прочитао неколико поглавља своје *Историје Срба*, од хиљаду осам стотина страница, коју је о свом трошку издао, изнудих му обећање да ће ме обавестити о њеном следећем доласку. Испрва нисам разумео зашто је започео проучавање нашег словенског народа од древног Египта, те му затражих објашњења. Резигниран, стрпљиво ми је објашњавао како је он први пронашао истину. Према њему, становници доли-

не Нила, као и Јевреји („према томе, Мојсије и Исус такођер“, поновио је два пута дижући прст ка небу), били су аутентични Срби.

Његово лудило ми није сметало. Идеја Христа Србина можда и није била тако бесмислена као што се чини на први поглед. Махијално га упитах: „А да ли су и црни Јевреји били Срби?“ По свему судећи, још се није био позабавио тим проблемом. Након дугог оклевања, потврдно кимну главом, са дужном озбиљношћу, подаривши ми тако, и не знајући, трачак наде: могућност да једног дана оженим црну и јеврејску Српкињу.

Посао ми је био досадан, Мишел ме је избегумљивао, и нисам могао да сматрам за праве белеснике његове пацијенте са лажним носевима, подешеним грудима, ручно искрпљеним задњицама и пластифицираним полним органима. Мој француски се побољшавао, мислио сам, сањао сам само на том језику, а разговори са мојим женама су ме све мање и мање привлачили. Евелин је превише често говорила о новцу, а Мари-Анж о својим екзотичним путовањима на којима је примећивала само раскошне хотеле, базене и терене за голф. Још ме је само Шантал забављала са својим многобројним љубавним авантурама, које ми је поверавала са искреношћу старије сестре. Што се тиче свих осталих мојих викенд-авантура, више волим да их заборавим. Сматрам да би требало забранити странцима, нарочито ако су идиоти као ја, да пређу извештан ниво знања. Требало би за те људе измислити посебан речник, ограничен на стотинак речи, што је минимална количина неопходна за разговор, за читање дела објављених код других издавача, а не код г. Кона, и за завођење девојака.

Све је ишло наопако. Сунце је било сувише јако, зграде су биле превише чисте и превише лепе. И даље сам игнорисао морска задовољства и гајио носталгију за сувим хладноћама моје земље. Мада су се зими, са било ког места у граду, могли видети бели планински врхови. Читаве хорде мушкараца, жена и деце, одевених у необичне, дебело постављене комбинезоне, обувених у циновске чизме, натоварених скијама свих боја, полазиле су у јуриш на планине сваке недеље. Сви су личили једни на друге. На њиховим препланулим лицима видело се исто здравље, иста срећа. Због њих се никада нисам попео да изблиза видим снег. Толико радости је могло да буде фатално за мене.

Све је ишло наопако, и слутећи своју неспособност да обављам ту професију сам и на другом месту сем у овој лажној, удобној клиници, и даље сам трпео. Ласкао сам себи, такође, да припадам, према изразу који сам прочитао у новинама, „удружењу зликоваца“, што сам једног дана поверио Шантал. Смејући се, саветовала ме је да не поновим то пред Мишелом.

Добро сам зарађивао, а мало трошио. Упркос наговарањима мојих пријатељица, нисам могао да се решим да отворим рачун у банци. Попут старе тврдице, новац сам скривао у својој соби. Још један траг твог васпитања, Јованка. Сети се, говорила си ми да су сви банкари лупежи.

Недељом сам ручавао у ресторанима, сам или у друштву, у потрази за непознатим укусима, зачинима и необичним мирисима. Кљукао сам се кинеским супама, тандуријем и шпагетама са морским шкољкама. Заборављао сам рачуне, покаткада папрене, у испарењима пиринчаног, смоквиног алкохола или у мање екзотичној италијанској ракији. Није било ни једног јединог југословенског ресторана у граду. Југословенски? Па ја бих се задовољио и са

српским, или чак црногорским. У свим тим новим јелима сам очајнички тражио и најмањи траг домаћег укуса, сећање на храпав додир хране у устима из детињства, али га нисам налазио. После сваког од тих оброка, обећавао сам себи: „Трајко, из чисто личног задовољства, а и да би учинио услугу неколицини јадника твога рода који овде лутају између лошег бифтека и бајатог печења, треба напакон да отвориш српски ресторан.“

Моје уверење се дефинитивно учврстило оног дана када сам, тражећи класичну француску кухињу, улетео у замку такозване „нове“. Послужили су ми, у огромном тањиру, четири недокуване махуне бораније око неколико мрва сирове рибе. Када сам, стомака изнуреног глађу, свести помућене мерсоом из 1962, видео рачун, заклео сам се да ћу још колико сутра кренути у потрагу за локалом. Од срџбе сам заборавио да је сутра био понедељак и да ме је мој златни затвор, „Сан Себастијан“, чекао за шестодневни радни боравак.

Идуће недеље сам у својим гурманским експедицијама стигао до „Дахомејске краљице“, афричког ресторана у Кур Салеји да бих пробао овчији пили-пили. Испод салвете открих визит-карту:

ПЛАЋАЊЕ ПО РЕЗУЛТАТИМА
ПРОФЕСОР АХМЕД

Најзначајнији центар афричке магије.
Против непријатеља Новац Посао Љубав
између мушкараца и жена Апсолутна
верност супружника Привлачење муштетрија
за продавце физички или душевни
Комплекс повраћена Наклоност Скидање
чини Срећа Успех у свим доменима
Сексуална немоћ непознате Болести
АКО ЈЕ ТВОЈ МУЖ ИЛИ ЖЕНА ОТИ-
ШАО(ЛА) ДОЋИ ОВДЕ ВИДЕЋЕШ

ГА(ЈЕ) ПОНОВО У ТОКУ ИСТЕ СЕД- МИЦЕ

Прима сваког дана од 9 до 21 часова

Тел.: 93 19 36 11

Преко телефона ми је један одмерен глас, без страног акцента, скренуо пажњу на то да је прилично касно и да је тако великом врачу потребно дванаест сати сна да би обновио свој магнетизам. Предочио сам хитност свог случаја и немогућност да се, због посла, појавим у неко пристојније време. „У реду. Улица права, број 33, трећи спрат, али пожурите“, додаде господин Ахмед пре него што је спустио слушалицу.

Ноћу, стари део Нице није нимало безопасан, чак ни за невинашце попут мене. На почетку мог боравка био сам ту нападнут. У том сусрету са једним ћутљивим брајлијом зарадио сам неколико модрица и остао без новчаника. Од тада, упркос подсмевању мојих жена, носим новац у врећици око врата.

Улица права је, као и многе друге, узурпирала свој назив. Високе фасаде су се уздизале ка невидљивом небу у нагибима који су пркосили свим законима равнотеже. Између једне бакалнице и арапске кафане угледах огроман број 33, исписан кречом изнад отворене капије.

Афричка хаљина на мушкарцу мирисала је исто као Диоров „Фаренхајт“ који сам сваког јутра осећао на Мишеловој кошуљи. Понудио ми је да седнем, заповедним, широким покретом руке. Очи су ми се привикавале на таму и почех да тражим извор чудног звука који је подсећао на гужвање папира. Врач упали лустер. Цео један зид је био прекривен стаклом. Иза њега, у виваријуму, разновродна фауна се верала, гмизала, тражећи излаз из затвореног простора. Питон, који је носио десетак шкор-

пија на леђима, мимоилазио се са два ружичаста гуштера гоњена колоном инсеката са челичноплавим оклопима. Велика жаба је скакала с једног на други крај, а у средини, набијена на кратко кошље окићено перјем, бдила је, равнодушно, догонска маска.

Да ли зато што ме је хипнотисао врачев поглед или што ме је опило лоше вино „Дахо-мејске краљице“, ја, који сам иначе неразговорљив, распричах се. Испричао сам све: чаробни студенички снег и од њега накисели укус на образима девојчица, Лазарево мучеништво и боју Јованкиног трамваја. Студије медицине и сумње у свој позив. Лажне носеве, груди, бедра, полне органе немачке марке FXY 001, и оне друге, америчке, којих сам се подједнако гадио. Признао сам врачу и своју намеру да напустим тај крвави посао да бих се посветио старчићима са Азурне обале, хранећи их, кљукајући их, помажући им да испусте душу са стомацима пуним пљескавица, ђевапчића и ражњића служених у Ескофјеовом сосу. На крају му поверих и своју најдрагоценију, најстраснију жељу, једини разлог своје посете: да пронађем своју црну кошуту, своју нежну бакелитску пут, своју истовремено црначку, српску и јеврејску принцезу. Своју сестру, своју жену. Своју Жозефину.

Врач устаде, насу ми чашу вискија и, с осмехом, позва ме да наздравимо мојој љубљеној.

„Ви сте фини човек, драги мој колега. То се одмах види. Да смо у мојој земљи, одмах бих вам понудио руке мојих двеју ћерки. Близнакиње су, једна се зове Жозефина Боарне, а друга Боа Жозефина. Али пошто живимо овде, у овој чудној земљи, где може да се има само по једна жена, мораћете да изаберете.“

Изађох из Праве улице број 33, луд од среће. Једна од двеју Жозефина ће ми, дакле, припасти. Нисам се још био одлучио између студенткиње нуклеарне физике и масерке Тај-

ландског клуба из Улице Росини. У сваком случају, као што рече мој будући таст, Ахмед Наполеон Бонапарте, живимо у Француској те би и њих требало питати за мишљење.

Веома симпатично ми је деловао овај црни Наполеон. Пошто ми је понудио своје ћерке, наставили смо са пићем и укратко ми је испричао свој живот. У време кад му је отац био још важна личност, студирао је медицину на факултету „Патрис Лумумба“ у Москви. Потом је из разлога које је дискретно назвао личним напустио СССР и дошао у Француску, где је успео да нострификује своје дипломе. „Шта да вам кажем“, рече уздахнувши, „црни хирург, па још по имену Наполеон Бонапарте, то стварно није могло да прође. Након кратког боравка на клиници вашег пријатеља отворио сам своју ординацију, а пошто сам за два месеца, примио само сенегалске чистаче који су једино тражили да им отварам боловања, морао сам да променим професију. Купио сам афричке хаљине, сада се зовем Ахмед, а ове зверчице које вас толико импресионирају укратио сам у зоолошком врту у Фрежису. Верујте ми, молим вас, да уопште више не жалим за својом бившом професијом. Дођите у недељу на ручак. Поразговараћемо о вашој будућности. С нама, на ручку, биће Жозефина Б. или Б. Жозефина, једна или друга.“

Звиждукајући, смандрљао сам, те седмице, четири пара опуштених сиса, две хифне на бутинама, три лифтинга и један вештачки уд. Збуњен мојим ентузијазмом, осећајући да ме његове грдње више не дотичу, и Мишел се чак смирио и упућивао своје заједљиве примедбе једино Мари-Анж. Једина сенка у мојој срећи: нисам знао, мама, како да ти саопштим постојање моје Жозефине. Некако нисам могао да се наканим да ти напишем да је моја жена црнкиња, нити да те убеђујем да су Јевреји, чак и

када су црнци, по моме пријатељу историчару, прави Срби.

Носећи огроман букет цвећа, појавих се у недељу 13. јануара, уочи православне Нове године, на вратима броја 33 Праве улице. Није било сумње, Жозефина која ме је дочекала у друштву свог оца, била је моја Жозефина. За време аперитива упитао сам је да ли ће доћи и њена сестра. Ахмед се загрцну од смеха, она се такође насмеја и објасни ми: „Мораћете се навићи, Трајко. Била је то још једна од врачевих афричких шала. По њему, када желимо да заштитимо драго биће од урока, да бисмо заварали зле духове, препоручује се коришћење маште и успомена из последњег сна. Треба да измислимо причу са удвајањем особе коју желимо да спасимо и да онда принесемо лажног близанца на жртву демонима. Кладим се да је моја сестра била студенткиња, зар не?“

Током предјела дознадох да Жозефина није више била масерка, већ власница „Дахомејске краљице“ и да је она лично спремила ову укусну, пикантну питу с месом. Говорили смо о кулинарству и моја љубав поче да ври. Жозефини је дојадило да служи лажна афричка јела прилагођена укусима туриста и намеравала је да промени јеловник. Код треће порције јагњачег бута са пасуљем, испричах јој о свом животу у Студеници, Јованкином качамаку и Лазаревој страсти према кувару г. Ескофјеа. Код сира је Жозефина први пут прешла на ти. Када нас је послужила кафом мока, моје колена је додирнуло њено испод стола. А када је Ахмед извадио флашу армањака из виваријума, објашњавајући да је то једино сигурно место да га сачува од лакоумности кућне помоћнице, узех Жозефинину руку и више је нисам испуштао.

Ахмед се повукао у суседну просторију, наводно да би се одморио, а ја загрлих његову ћерку. Водили смо љубав, и на моје велико

чуђење, то ју је засмејавало као да сам јој голицао табане. Схватио сам да, ни у ком случају, није била у питању моја мушкост. Она напосто није умела друкчије да изражава своје задовољство него кикотом.

Сутрадан, након што сам оставио на Мишеловом радном столу кратку поруку: „Хвала на свему. Волим вас. Одлазим у Африку“, потрпах своје ствари у стару гумирану торбу и пола сата касније уселих се у Жозефинину собу, изнад „Дахомејске краљице“. Теби сам, Јованка, оправдао промену адресе неочекиваним унапређењем. Убудуће ћу оперисати сам.

Кувар, Боб, одмахну нестрпљиво руком и окрете према мени своје широко црно лице са изразом гађења.

„Од лава, змије, крокодила? Одакле ти све то, Трајко? Видим, опет неке газдаричине шале. Истина, у почетку смо покушали да варуцкамо да бисмо привукли муштерије. Spreмао сам лаветину од меса немачких дога уловљених на једном имању на Симијеу, али није прошло. Људи би пробали, намрштили се и никада више не би наручили. Сада се задовољавам тиме да им понудим пиле са хормонима у сосу од кикирикија или зеленог лимуна. Ти си, Трајко, ипак мало чудан странац, само говориш о клопи. У животу треба јести, слажем се, али се треба и забављати, играти и певати. Хоћеш ли са нама у диско вечерас?“ Појачавши звук на радију, с ножем у руци, поче да се увија у ритму регеа.

Радо бих му учинио, али нисам имао храбрости да му признам да нити умем нити могу да се забављам или да играм. Некада, у време када ме девојке нису волеле, у Београду ми се дешавало да отплешем неколико танго или валцер корака. Користио сам ту прилику да обухватим нечији струк, да осетим неко бедро или припијени врели трбух. Дискретна музика је допуштала да се говори, да се слуша и да се

чује шта ја говорим, што се за мене није баш показало добрим. Пошто би читавих десет минута слушале моје ватрене изјаве, Дучићеве или Бодлерове стихове, моје партнерке би редовно одбијале следећи плес.

Бобов диско је био сасвим друкчији. Отишао сам тамо једанпут са њим, Жозефином и Донгом, нашим комшијом и управником „Шангајских ноћи“. Док су моји пријатељи играли усред ускомешане гомиле, која је показивала све симптоме исте епилепсије, ја сам сркутао лимунаду, седећи поред две јако ружне девојке. Њих две, које би у Београду провеле цело вече а да их ниједан младић не позове на плес, овде су се лудо забављале саме. С времена на време, једна од њих би устала, жестоко се увијала до исцрпљења, па се вратила задихана, презнојена и усхићена. Досађивао сам се, те пожелех да заподенем разговор, али су се речи губиле у звучној олуји. Жозефина је напустила писту њишући још боковима у ритму, насмејана, срећна, руку под руку са њеним пратиоцима. Од тог дана нисам никада више хтео да идем с њима. Радије бих, сам у нашој соби, чекао да се врати, па да онда милујем њено наго, глатко, црно тело и да слушам њен кикот до зоре.

Нисам умео ни да певам, што у Београду није представљало неку сметњу. Тамо су људи достизали ову крајњу границу егзибиционизма само у дубоком пијанству или под теретом несношљиве патње. Тамо се пева када се циганске виолине, шљивовица и успомене на неку жену удруже да парају душе ноћних луталица.

А ипак је мој град у новембру мелодија. Када из клисура Дунава силовит ветар веје дуж источних булевара, па засвира на харфама осушених грана, оргуљама оцака, клавијатурама кровова на којима ковитла мртво лишће. Ветар „егзекутира“, како се овде каже, јесењу симфонију. Егзекутирати! Језици имају поне-

кад чудновате пречице. Да ли сам већ тада наслућивао неморалан однос који постоји између музике и насилне смрти? Или је једноставно моја одбојност према писму које може без речи, мог јединог блага, та која ми није дозвољавала да икада запамтим једну једину ноту солфеђа?

Зато, када бих слушао Боба кад пева сам, наште срца, срећан, или Донга кад свира гитару, тражећи одраз своје среће у мојим очима, црвенео бих као каква београдска девица и испуштао, кроз затворена уста, неодређене звуке.

Овде у Ници се све, небо, море, поветарац са копна, ужад чамаца, скитница која се буди на жалу или продавачица рибе под мојим прозорима, апсолутно све се спремао с првом зором, да пева. Веселје, безбрижност, радост живљења припадају начину живота који је у супротности са мојим. Стојећи на свом балкону, посматрао сам три галеба, авион у полетању и један облак превише розикаст да би га дете из Студенице озбиљно схватило. Улична вика, кикоти, аутомобилске сирене које најављују венчање и мириси воћа са пијаце, пели су се до мене. Несрећан, сам наспрам сунца у граду презасићеном плаветнилом, песмом и добрим расположењем, чекао сам Жозефину.

Није јој то било први пут да не спава код куће. Вратиће се уморна, али весела, не дајући ми никакво објашњење, осим: „Било је супер. Требало је да пођеш са нама уместо што чамеш ту као некакав деда.“ Једино што ће ми преостати биће да је засмејем и овај пут; једина ствар коју сам умео, мање-више, добро да урадим. Тражићу такође на њеној кожи мирисе неког другог мушкарца, постављајући јој имбецилна питања или, још горе, тражићу јој да ми се закуне у верност.

Пошто сам прочитао српске класике у издању Геце Кона, Београд, и посматрао пона-

шање одраслих, тачно сам знао какав став је требало да заузем у сличној ситуацији. Прво би требало да се напијем потпуно сам. Онда да пођем да тражим оног Циганина који зна да исплете на својој виолини златну мрежу која би ми вратила неверницу. Причало се да свира свако вече на различитим местима, једном на врху липе на Косанчићевом венцу, други пут у Клубу књижевника и, кажу још, да је његово последње извођење било запажено под ледом залеђеног Дунава. Његова жарка мелодија је ископала узаврели бунар у реци. Рогоњу који је те ноћи гањао своју жену, нико више никада није видео. Пронашао бих ја тог Циганина у својој омиљеној кафани, чије име нећу никоме открити. Пио бих још, певао са њим и заденуо бих свежањ новчаница под жице његовог инструмента. Тражио бих, пијан, да ми свира уз уво, плънуо бих новчаницу од хиљаду динара и залепио му је на чело. Неко други, а не ја, можда би волео сјај немоћне мржње у његовом погледу. Али жена би се вратила, сигуран сам у то. А онда би требало да је тучем, волим и тучем, да је тучем плачући.

Никада никога нисам тукао. За живо чудо, нисам ни добио батине ни од кога. Требало је да прођу године па да почнем да се ишчуђавам због тога. Онај бркајлија који се био намерачио на моје паре, могао је, у помрчини, да ме замени са неким другим. Што се тиче свих оних чији су се путеви свакодневно укрштали са мојим, који су се сударали са мном, са или без извињења, који су ме питали колико је сати, тражили шибицу или пут за станицу, мора да су били ћорави или сувише добри људи. Како друкчије протумачити то што их моје жалосно лице, она увек спремна суза у оку, није изазвало да ми опале окрепљујуће шамаре, једини ефикасан лек против настране болести странца.

Сама улога Жозефининог званичног љубавника није ми била довољна да подмирим своје животне потребе. Био сам и помоћни кувар, конобар, спољни момак, а недељом, даном када се прима отменија клијентела, изигравао сам стручњака за вина.

Чинило ми се да је Боб превише комотан. Од детињства прожет ригорозним Ескофјеовим подукама, замерао сам му на недостатку дисциплине. Уз шалу, песму и игру, спремао је своје „самбосе“ и „мафесе“, не мерећи никада састојке, додајући со, бибер и зачине одока и без гриже савести. Кад сам му једног дана упутио, веома дипломатским начином, примедбу, праснуо је у смех, а затим објаснио.

„Кувати или водити љубав је исто. Прво сâм себи причињаваш задовољство, јер волиш то што радиш. Затим си срећан јер неко други дели са тобом твоје задовољство. А веруј ми, ту где се много ситничари и мери на граме, нема истинске радости. Када дуго месим тесто, ја мислим на груди моје девојке. А ти?“

Није ме до краја убедио. Оног дана кад су ме пријатељи замолили да их почастим специјалитетима из моје земље, реших да му демонстрирам исправност своје методе. Саставио сам јеловник од гибанице, ћевапчића и изнутрица младог јагњета.

Гибаница, врста пите од овчијег сира, треба да хрска под зубима као први младалачки пољубац. Ћевапчићи, мале, уролане кобасице начињене од зналачке мешавине говећег, телећег и јагњећег меса и лоја, боцкају језик, милују нешце, премазујући га танком, мирисном, хранљивом опном од које се заборавља на време следећег оброка. А што се јагњеће сарме тиче, изнутрице увијене у златасте марамице, која се служи врућа, заливена киселим млеком, испуниће ноздрве мојих гостију ливадским мирисима, и засенити их сјајем истопљене масноће.

Обавио сам куповину, измерио у грам сваки састојак и прионуо на посао. У среду, на дан када је „Дахомејска краљица“ затворена, било нас је петоро за столом. Жозефина, лепша него икада, објаснила је нашим пријатељицама да ће јести на први поглед необичну, али без сумње, веома здраву храну. Боб и Донг су посматрали шта радим, без коментара, док ми је четврти гост, Мустафа, газда „Кускус“ ресторана, упућивао похвале говорећи да мирише исто тако лепо као код њега. Поносан, као да ми је успело моје прво пресађивање срца, послуживао сам их и вребао изразе на њиховим лицима.

Нисам знао шта да мислим о својој рукостворини. Једно је било извесно: моја јела нису имала сасвим исти укус као код нас, иако сам све урадио по вековним правилима и по рецептима из куvara који си ми прошле године послала. Разочаран, сетио сам се Бобове поуке. Да ли сам унео довољно љубави у месо за ђевапчиће? На шта сам тачно мислио док сам их ваљао? Није ли странац, у ствари, осуђен да целог живота трага за укусима из свог детињства?

Нисам предвидео ништа за десерт. Ти никада ниси правила колаче, а и мислио сам да јогурт који прати сарму може да замени посластике.

Моји пријатељи нису показали велико одушевљење за моју кухињу, те смо прешли на друге теме. О Донговој породици, која је остала у Вијетнаму. О најстаријем Мустафином сину, који је управо успео да се упише на Технички факултет, и о могућности, за мене, да отворим лекарску ординацију. Мустафа ми је гарантовао све Арапе из старе Нице за клијенте, а Донг то исто за целу вијетнамску колонију. Опијени палминим, пиринчаним и смоквиним алкохолем, као и шљивовицом коју сам купио сувим златом код Јерменина из Аса-

лит улице, почели смо да маштамо о космополитском ресторану у којем би могла, даноноћно, да се наручују сва светска јела. Послуживање би се управљало по универзалном часовнику, који би означавао време сваког града наше планете. За сталне муштерије бисмо придодали, као премију за оданост, имена њихових села, ма колико мала била. На тај начин би странац који долази издалека, поремећен услед временске разлике, могао код нас да поручи свој уобичајени доручак у осам увече, а да ујутро вечера масну чорбу поред Француза који умаче кроасане у своју кафу.

Потом су запевали. Испуњен некаквом новом срећом, зачух, изненађен, сопствени глас како се придружује њиховима. Растали смо се у два сата по поноћи, заказавши следећи састанак за среду, око кинеске трпезе. Сутрадан је Донг поручио да дођем. Није било ништа озбиљно, али ми је ипак било веома непријатно. Очигледно, мој пријатељ је лоше поднео сарму.

Новине сам читао само у изузетним случајевима, а телевизију никада нисам гледао. Нисам се интересовао за новости из света, а још мање из моје земље. У сваком случају сам знао да, ако би тебе, Јованка, задесила нека несрећа, ако би Дунав пресушио или земљотрес уништио мој Београд, истог часа бих то осетио.

Тог дана, док сам пио кафу са Бобом, савим случајно прочитах у *Нис Мајшену* Ахмедов оглас:

„Највећи центар афричке магије тражи медијума БЕЛЕ РАСЕ. Хитно позвати на 93“, итд.

Одох код Ахмеда без најаве.

„Управо сам одбио једног незапосленог водоинсталатера, једног ђакнутог типа који се вратио са релија Париз–Дакар сав пренеражен јер је видео камиле, мало песка и пуно беде, и жену једног нотара у потрази за снажним емоцијама. Ти си, у ствари, погодна личност. Како се нисам тога раније сетио?“

Медијум, магловит појам, за мене је била нека врста непомичног путника, хладне сањалице, неосетљивог спавача који лежи на постељи од ексера, главе положене на јастук напуњен туђим, украденим сновима. Или сам опет

све побркао. „Али, зашто захтевате да ваш будући сарадник има белу кожу?“, упитах га.

„Фројд, драги мој Трајко, незаобилазни Фројд. И срамни расизам белаца. Када дођу код мене, као незајажљиве шкорпије, узбуђени на помисао да ће продрети у домен натприродног, хоће да извуку максимум за своје паре. Траже истину о својој бедној будућности, у којој их најчешће очекују саобраћајне несреће, тумори или, у најбољем случају, цироза јетре. То се, разуме се, дешава само другима. Ја се бавим трговачким послом и не могу да расте-рујем муштерије. Они маштају само о томе да добију на лутрији, да повале компијину жену, да добију унапређење. Шта ћеш, ја сам обичан трговац илузијама и морам да учиним све да им угодим. Тајим болести, које би и студент медицине препознао на први поглед, стечај предузећа или наглу смрт. У сваком случају, поседујем извештај дар, али им говорим само оно што желе да чују. Зашто белац, питаш. Чак и када их тишти велика невоља, ти људи неће бити искрени са црнцем. Има ствари које се не могу поверити црнцу. Можда нису потпуно свесни те забране, али ће да изостављају, да околишу, кратко речено, губим време на њих. Према томе, нашао сам решење. Бићеш мој параван, преграда исповедаонице, њихов зид плача, бела пљуваоница. Нико и ништа, већи бедник од њи самих: елем, уливаћеш им сигурност. Почињемо сутра после подне, ако можеш.“

Поспремио сам салу, помогао Бобу око судова, па пошто сам на брзину засмејао Жозефину, похитах до броја 33, Права улица. Требало је да будем на лицу места пре првих Ахмедових муштерија. Сценарио се никада није мењао: навући белу тунуку украшену ка-балистичким знацима, попушити специјалну цигарету коју је врач лично завио, попити чашу некакве зеленкасте текућине од које ми

је припадала мука, затим се испружити на дивану прекривеном, по речима учитеља, лављом кожом која се јако осећала на краву. Ахмед би онда положио руке на моје чело, изговарао чаробне формуле, и заштитнички облак би обавио моју проницљивост, интелигенцију и изоштрена чула. Остала су ми нејасна сећања на саме сеансе, а зацело, никаква на оне који су се, преко мене, обраћали врачу. Наводно сам за два месеца саслушао седамнаест мушкараца, двадесет и три жене и једног пацијента доктора Робена који је хтео да поврати спокојну млитавост свог пређашњег уда. Ахмед ми је касније потврдио да је, захваљујући мени, успео да спречи два самоубиства, да пронађе двоје прељубника оба пола и да спаси од дављења девојчицу која је била остављена сама на ивици базена.

Прекинули смо сарадњу оног дана када сам сазнао да ћу постати отац.

Те ноћи Жозефина се вратила кући у четири ујутро. Провео сам вече чекајући је и узалудно покушавајући да успоставим телефонску везу са Београдом. Бесан што касни и забринут за тебе, мама, почех да пијем, уз то виски који нисам волео. Жозефина није стигла ни да се свуче. Узех је на препад, стојећи, приљубивши јој задњицу уз врата. Било је то први пут да се није смејала. Једна, две, три екстатичне маске изобличише њено лепо лице. Пре него што се, изнемогла, скљокала на под, рекла ми је на српском: „Волим те.“

За мене, није било сумње. Управо сам био зачео сина. „Код мене није обичај да се детету дају два имена, али он ће бити изузетак“, саопштио сам. „Зваће се Здравко по мом оцу и Звонко, јер *звон* на мом језику одражава брујање звона које си управо чула.“

Жозефинина мајка, руска Циганка Вера, упознала је Ахмеда у Москви на комсомолској културној свечаности поводом 1. маја. Пошто није била учлањена у Партију, није била ни члан званичног фоклорног друштва из Узбекистана. Захваљујући својој лепоти и, нарочито, привилегованој вези са шефом локалне полиције, издејствовала је да пође са својим пријатељима у престоницу, у можда егзотичној, али социјалистичкој строгости, непримереној улози циганске вештице.

Била је то љубав на први поглед. Никада пре тога није видела тако црног човека, чак ни на филму, јер америчка дела нису стизала до Ташкента. А Ахмед је подлегао њеном промуклом гласу, вештини гледања у карте а можибити и предсказању да ће бити министар или више од тога у његовој земљи. Са дозволом КИСПУНС-а (Комитета за изваннаучну сарадњу привремено увезених и домаћих студената), уселили су се у једну собу у Студентском граду, где су се волели, ковали планове за будућност и зачели Жозефину. Резултат укрштања је био доста успешан. Њихова ћерка је наследила мајчину лепоту, безбрижност и бујну косу, а од оца веселу нарав, смисао за трговину и склоност ка врачању. Кад је Вера, уморна од чекања да се предсказање о поли-

тичкој будућности њеног животног сапутника оствари, отишла са сином једног генерала КГБ-а, Жозефина је остала сама са оцем. Две године касније, са дипломама у цепу и ћерчицом у наручју, Ахмед се укрцао на авион за Париз.

За свог сина сам замишљао друкчију будућност. Требало је да му будем уједно Јованка, Лазар и мој непознати отац Здравко. Овде, у Ници, далеко од московских снегова и белих студеничких мразева, рашће као ружа у стакленику. Говориће српски. Читаће на српском. Пронаћи ћу му сва дела Геце Кона, а сакрићу му друга, макар у почетку, током будаластог периода детињства у коме постоји склоност да се верује свему што је написано. Држаћу га често за руку. Ја никада нисам осетио Здравкову руку. Сада знам да је то веома важно да би се касније постало човек. Хоћу да кажем, прави човек, не као ја, човек раван другима. Они су толико бројнији, снажнији и срећнији од једног Трајка. Не знам више тачно ко сам. Ако би требало једног дана да се појавим пред судом да одговарам за кривично дело несреће у овом азурном граду, одабрао бих сâм пороту. Састављену од једног лудог београдског просјака, луде београдске продавачице новина, оног пијанца који се, на дан своје смрти, толико опио да је мислио да се дави у Сени усред Београда; тај и такав суд би ми можда пронашао олакшавајуће околности. И знам, јер сам тако видео у једном од својих видовитих снова, да би ми моје судије поставиле само три питања: „Ко си ти? Шта си урадио од свог живота? У чему се састојао смисао твог живљења?“ Задивљен њиховом тако неразумном мудрошћу, могао бих да одговорим само следеће: „Ја сам само једна залутала кап Дунава. Све ово време трагам за другом капи, надајући се да би нас две, удруженим снагама, обновиле речни ток.“ Суд мудраца би ми, сигу-

ран сам у то, допустио да проведем неко време у срећи са својим сином.

Души 3 је рођен 8. априла у сате кад се овде пије мастика. Био је тежак четири килограма и двеста грама а кожа му је била прна као студеничка ноћ. Жозефина је тврдила да личи на мене, Боб је сматрао да им исти Ахмедов нос, а овај последњи, тронут, изјавио ми је да је, тог истог јутра, видео блиставу будућност за мог сина у овчијој плећки.

Након двадесетчетворочасовног непрекидног спавања, Жозефина је затражила да јој принесу дете и проценила да је већ изгубила исувише времена. Своју дужност је обавила и није долазило у обзир да пропусти јединствени концерт извесног Семјуела Гарфанкла, који се одржавао те исте вечери. Помирен са судбином, одох у канцеларију по отпусну листу и да платим болничке трошкове. Размишљао сам о томе како би рођење на овако луксузном месту могло да се претвори, касније, у хендикеп. Трајковићи су, до сада, долазили на свет на веома различитим местима, никада предвиђеним за ту врсту догађаја: на житном пољу, у запрежним колима, у тору, или, као ја, на кухињском столу. Тако смо с првим удахом упијали све мирисе земље који су нас заувек пратили. Касније, било где и да не знамо зашто, мириси воденице, штале или добро масног јела, испуњавали би нас нежном носталгијом.

Овде, у овој клиници, ноздрва надражених киселином дезинфекционих средстава, с неповерењем сам пролазио кроз застакљена врата која су се сама од себе отварала. Као на аеродромима, један уњкав глас би повремено прекидао баршунасту тишину, а људи у белом би гурали носила с пацијентима као велика колича с пртљагом.

Очигледно је да овде нису често виђали беле очеве за тако црну децу као мој души З. То сам већ био наслутио из двосмислених коментара медицинских сестара, али је понашање касирке било отворено непријатно. Сурерисала ми је да не ојађујем бебу именима, за која је веровала да су афричког порекла, уверавајући ме да ће их, уосталом, општина свакако одбити.

Са те стране није уопште било проблема. Још под снажним утиском јучерашње фудбалске утакмице и одличне игре једног мог сународника по имену Звонко, матичар потписа, честитајући ми, крштеницу Здравка Звонка Трајковића.

Није ми нимало било право, али нисам имао куд. Жозефина је поставила ултиматум: или ће бити по њеном или ће Звонко у сиротиште. Није уопште долазило у обзир да изгуби и трунчицу своје слободе. Покорих се тешка срца, мислећи шта би ти, Јованка, рекла на то, да сам само имао храбрости да ти признам.

„То“ је био пансион код Ајше, Мухамедове жене. Она је већ имала осморо деце, а њен заобљени трбух је најављивао скори долазак деветог малог Бензимана. Изузев најстаријег сина који је студирао у Паризу, сви остали су живели са родитељима у трособном стану, на последњем спрату оронуте зграде у Улици Сен-Венсан-де-Пол. Кад год би ишла у куповину, обучена у своју традиционалну ношњу, Ајша би се својом импозантном фигуром пробијала кроз гужву, вукући за собом петоро-шесторо деце. У крају су је сви познавали и изазивала је радозналост само ретких туриста који су залазили у стари део Нице.

Сада су колица мог сина била на челу колоне и његова црна кожа је привлачила погле-

де. Ајша је објашњавала Арапима из краја да је Звонко докторово дете. Изгледала је поносна на улогу дадиље. Био сам уверен да Ајша воли мог дуплог З, али сам исто тако био сигуран да је гајила озбиљне сумње у аутентичност моје докторске титуле. Лекар без кравате (нисам ставио кравату откад сам упознао Жозефину), то се тешко да замислити, али кад се томе дода да је дотични лекар келнер у афричком ресторану, то је било апсолутно неспојиво са њеним поимањем докторског достојанства.

Црнци који су били привучени Звонковом лепотом, нису имали право на било каква објашњења. С гордошћу царице, Ајша их је одгуривала, прогунђавала некакве нејасне одговоре, и удаљавала се са својим чопором, мрмљајући себи у браду увреде на рачун „прљавих Црнчуга“. Како то да је беба, црња од најчађавијег малијског ђубретара у Ници, била поштеђена мукле мржње госпође Бензиман?

Пожелио сам, мама, да ти макар једанпут напишем истину. У међувремену примих једно од твојих писама. Жалила си се како се морал квари у Београду. Једна твоја комшиница је нескривено примала у кућу неког етиопског студента. „Тобоже је хришћанин, и то православац, ал’ да га видиш, мали мој Трајко, умро би од стида као и твоја мајка. Црн, ружан, прави ђаво што скрива своје рачвасте ноге у луксузним ципелама. Говори српски, а врхунац свега је што се усудио да мени, Јованки, каже да имам јужњачки нагласак.“

„Позвао сам те због једног посебног експеримента“, саопштио ми је веома званично Ахмед. Носио је жуто-зелено одликовање на реверу пругастог троделног одећа које никада пре тога нисам видео. „Ово је обележје официра из реда Лава са укрштеним копљима. Изасланик групе завереника који ми га је уручио, тврди да чекају мој повратак да би прешли у акцију и свргнули диктатора. Потребан си ми из веома простог разлога: црнац много теже лаже у присуству белца него у присуству истородника. Шта ћеш, још један од остатака колонијалне епохе!“

За ту прилику су унете измене у моју припрему. Задржао сам своју одећу и добио само малу опијумску лулу и пехар „серума истине“ са укусом побиберене вотке.

Изасланик, гојазна и причљива особа, уопште није био збуњен Ахмедовом режијом. Повиновао се његовим захтевима и, гледајући право у моје замућене очи, поновио све његове исказе. Омражени диктатор је изазвао катастрофу у земљи. Затвори су пуни, државне касе празне као кљове старог слона и незадовољство народа је достигло врхунац. Млади официри су желели, због престижа старог Олулуа, повратак његовог сина, мог лажног таста Наполеона Бонапарте.

У мојој помућеној свести наједном се појавише слике јасних обрису. Пењући се уз ступнице палате, наоружани људи су пуцали и падали. Чуо сам на радију проглас у коме је било речи о спасеном животу вољеног Председника и о Провиђењу које је тако одлучило. Спасих, међу бегунцима, Ахмеда, кржаве кошуље, лица изобличеног болом. Прекидох сеансу и затражих додатну дозу серума истине.

Господин делегат, Ахмед, флаша вотке и ја, завршисмо вече заједно.

Недељу дана касније, не рекавши ми збогом, Ахмед се испарио са Жозефином, специјалним авионом у правцу Уагадугуа.

Наследио сам Ахмедов стан и упутство да се старам о виваријуму. После недељу дана, та обавеза ми није више тешко падала. Пошто сам редовно заборављао да их храним, зверчице су се међусобно прождирале и на крају је од све менаџерије остао само питон „Председник“.

Једне вечери, вративши се припит у стан, сажалих се на гмизавца те му вратих слободу избадивши га кроз прозор. Читавих месец дана, сваког јутра сам на насловној страни локалних новина, у којима сам бадава тражио вести из Африке и о Жозефини, наилазио само на подвиге „Председника“. Пошто је претходно прогутао мачку пароха Свете-Репарате, престравио његову кућну помоћницу и изазвао панику на једној свадби, „Председник“ је унео метеж на Акропољу, на премијери једне представе са певањем, играњем и риком лавова.

Нисам пронашао ниједан чланак о политичкој ситуацији у Ахмедовој отаџбини. Кад год бих се пожалио због тога, Боб би својим уобичајеним оптимизмом, једним покретом руке одагнао моје стрепње. „Код нас не убијају жене. У најгорем случају ће се малко поиграти

са твојом Жозефином, а познајући је, може се десити да јој то не падне тако тешко“, говорио ми је, вребајући моју реакцију.

Али, најважније од свега, ту је био мој дупли З.

Да ли је за Звонка било боље да виђа оца само недељом или да уопште не зна за њега? Чему тачно служи отац детету у тим годинама? Лазар је имао своје мишљење о томе и тврдио је да је отац дужан да кроз игру учи дете животним правилима. Да му покаже пут који не мора бити онај за који други мисле да је прави пут; да подстиче радије склоност ка стазама и споредним путевцима који не воде нужно некуда. За Лазара је лепота путовања била важнија од циља.

Лепо је говорио Лазар, али шта је остало од његових поука? Син му се уловио у замку новца, а ти, Јованка, пошто си одгајила идиота као ја, још се возиш твојим трамвајем од Споменика до Кошутњака, и назад. Шта би он, уосталом, радио данас на мом месту са потпуно црним Звонком?

Мало чега сам се сећао из педијатрије. Било је тако давно. Са стажа у Београду остали су ми само неки детаљи. Која ли је корист од препознавања клиничких обележја дифтерије у земљи у којој нема више те болести? Сећам се ипак старог професора који је сваки час почињао изјавом да су женске дојке важније за свемир од обе земаљске хемисфере. Био сам и остао у целости сагласан са њим, али у пракси, а нарочито у мом посебном случају, професоров ентузијазам није био од велике помоћи у решавању проблема везаних за моје очинство.

Са примерком књиге *Одгајам своје деце* под руком, одлазио сам сваке недеље по свог сина код Ајше. Стишавајући дреку своје деце, извештавала ме је о Звонковом напредовању.

Гурајући колица, ишао сам увек у истом правцу, ка Променади Енглеза. Мој приручник ми је потврђивао да се, по свему судећи, мој син, иако није био чудо од детета, нормално развијао. Први осмејак са три месеца, а на почетку једанаестог, први кораци и прва реч „зид“, што на арапском значи „још“.

Недељне шетње сам користио довијајући се како да га убедим да српска реч „још“ може исто тако, ако не и боље, да му послужи у животу. Стратегија подмићивања колачима и бомбонима није уродила плодом. Затворио би се у тврдоглаво ћутање, или би, одбијајући понуђену послатицу, упорно, плачљивим гласом, понављао „зид“.

Одгајам своје дете није се бавило тим доменом. Тек пуки случај и сендвич са љутим кобасицама помогли су ми у настојању да Звонко постане тројезичан. Допринео је томе и необичан приступ храни који је то дете имало за своје године. За једно „још“ сам га награђивао са три кобасице, за „зид“ са две, а за банално „encore“ једном једином, и то без сенфа.

Поносан на свој педагошки успех, испитујући Звонков гастрономски дијапазон, проширио сам експеримент. Тако смо могли бити виђени на местима која двогодишње бебе, па макар биле тако лепе и црне као Звонко, ретко посећују. Мој систем је једнако добро функционисао са саламом са белим луком, свињском кобасицом, похованим свињским папцима или шкембићима. Поткушљиван квалитетним свињским мезетлуцима, мој син је постајао скроз-наскроз србофон. Јели смо с подједнаким апетитом, и правио сам се да не примећујем изразе негодовања људи за суседним столовима. Нисам обраћао пажњу на повремене примедбе које бих чуо. „Још један разведени отац. Боље би му било да да дете у сиротиште.“ „Ма јок. Видиш да је црнче. Сигурно је усвојено.“ „Гледај ово. Кад би наш

Кристијан јео тако пикантне ствари, сместа би се разболео.“

Само једанпут, кад смо славили његов други рођендан у „Коко-Бичу“, нисам успео да обуздам силовиту реакцију. Учинило ми се да је један младић, да би засмејао девојку која је била с њим, збијао шале са могућом људождерском склоношћу прнчета. Устао сам, упитао Звонка да ли би „још“ мало рибље чорбе и изазивачки суочио забринути поглед тог безобразника. Нисам тачно знао шта намеравам с њим: било би идиотски да захтевам извињење или да га ударим. Док сам га гледао право у очи, један стари рефлекс ми притече у помоћ. Ја, дете из Студенице, које се никада није усудило да превали преко језика неку од масних српских псовки, послах га, на свом језику, у мајчину. Да је Геца Кон могао да ме чује, одрекао би ме се као читаоца, Лазару би то вероватно било забавно, а што се тебе, Јованка, тиче, нисам смео ни да замислим.

Звонко ми је плескао вичући „још“, док је претрашени младић ужурбано тражио рачун.

На коверти је био печат Министарства за здравство Западноафричке Републике и две лепе марке са сликом Председника. Нестрпљив, али и забринут, отворио писмо. Десетак куцаних редова ме је обавештавало, званичним тоном, да је све у реду. Потпис: Н. Б. Олулу. Прихватио је, након дугог оклевања, место министра за здравство у влади Његове Председничке Екселенције, и због заузетости послом није тренутно могао да путује. Ахмед је изразио наду да „Дахомејска краљица“ добро ради и препоручио ми да преузем његов кабинет за „психоанализу“. Ни речи о Жозефини. Ни једно питање о Звонку.

Показао сам писмо Бобу. Признао ми је, с искреним жаљењем, да је већ дуже времена упознат са ситуацијом. Стари лисац, Председник, предосетивши опасност, успео је да обрлати све заверенике. Разделивши им места и високе функције, обезбедио је привремено свој опстанак. Жозефина је, наводно, постала државни секретар за девојачке проблеме. „То је добро место“, додаде подругљиво Боб. „Добро је плаћено, а да не помињемо додатке у природи.“

Побуних се: „А Звонко у свему томе? Зар је заборавила сопствено дете? И мене?“

„Што си ти осетљив! Да ли сте сви такви, тамо код тебе? Зар не разумеш виши државни интерес? Зар мислиш да државни секретар за девојачке проблеме може да има тамо негде у Француској копиле? И то са белцем, мада нисам расиста. Кад се повуче са функције, Жозефина ће нам се сигурно вратити, па ћемо се поново сви заједно смејати.“

Бобово расуђивање ме није задовољило, а последња реченица ми није дала мира све до следећег сусрета са мојим сином. Шта је хтео да каже оним „заједно смејати“? Да није и он засмејавао моју Жозефину? А шта ако је Звонко сто посто црн, а ја још већи идиот него што сам мислио?

Наредне недеље сам подвргао душлог З комплетном испиту из српске кухиње. Изнео сам пред њега свој целокупни репертоар, почев од чварака (овде се усуђују да их зову „лионски чварци“), па до чувене јагњеће сарме којој нема премца, али коју нико други осим Србина не може да свари.

Ганут, на ивици суза, гледао сам Звонка како халапљиво гута ова одабрана јела, тражећи „још“ – изговарајући га тако правилно да би му чак и ти, Јованка, опростила боју коже – да би, на крају, подригнуо јако као његов прадеда Лазар из Студенице.

Није више било сумње. Овај син, црн да не може црњи бити, био је мој. Гусле нисам имао, нисам умео да певам, али убудуће ћу му говорити језиком његових предака. У овој земљи где више нико не зна шта значи бити Србин, он, мали Звонко Здравко, случајним стицајем околности ималинац, рођен у Француској, биће касније утемељивач лозе Срба црне расе.

Ајша ми је једног дана скренула пажњу на његово заостајање у говору. Речник њених близанаца, Звонкових вршњака, садржавао је већ тридесетак речи, а Звонко није одма-

као даље од „зид“, „још“ или „encore“, према прилици.

Сутрадан већ замолио сам Боба да ме ослободи подневне смене да бих одвео дуплог З код ортофонисте. Није уочио никакав нарочити проблем, проценио је да је дете прилично живахно и посаветовао ме је да га одведем дечјем психијатру.

Послушао сам савет. Дебели, меланхолични човек је пружио бомбону Звонку, који је учтиво одбио одречним „још“. Кад сам га упитао да нема можда мало саламе са белим луком, он престаде да се занима за дете и поче да ми поставља разна питања. Бележио је све у једном малом блоку. Баш све, од почетка, то јест од оног што сам ја сматрао извором свих невоља које погађају моју породицу: од Косова, где 1389. мој предак није умео да заузме своје место у историји. Испричао сам му о Лазаревим ратовима и недаћама, о Јованкином трамвају, о мојим незавршеним студијама медицине, о иверку у холандском сосу, који још понекад у својим сновима делим са дедам.

Кимао је озбиљно главом, подстицао ме је да наставим чудним питањима типа: Да ли је предак носио бркове, које боје је био мамин трамвај и зашто баш холандски сос а не неки други?

Звонко је све време листао дечији часопис певушећи „још“ на све могуће начине. Учинило ми се да у тим тоновима препознајем неко дивљење, халапљивост, али и страх. Лекар заклопи нотес и одржа ми дугачак говор који је почињао детаљном анализом незрелости моје личности. Објаснио ми је, такође, да је мој случај искомпликован манијакално-депресивном неурозом са шизофреном тенденцијом. Поремећај детета био је условљен мојом болешћу. Лечећи мене, излечиће и њега. Као несуђеном доктору и с обзиром на мој незанемарљиви културни пртљаг, обраћао ми се без

увијања. Уверавао ме је у вероватно излечење, заказао састанак за следећи понедељак и наплатио петсто франака.

Било је лепо тог поподнева испод платана у Авенији Виктор Иго. По први пут од када сам дошао у Ницу, осетих на раменима лаки додир београдских сенки. Или је можда додир топле, црне ручице утонуле у мојој, гласић који је цвркутао „још“ голубовима учинио да схватим, у трену, да ће убудуће Београд бити тамо где је мој син. Знао сам да почиње дуг период мира између света и Трајка Т.

„Нећемо више код оног чике, Звонко, мада он сигурно пуно зна. Да ли си видео његове дипломе окачене свуда по зидовима, у чекаоници, канцеларији и ходнику? Баш лепе дипломе на свим језицима. Има и фотографија његових учитеља, и медаља.

„Немам ништа слично да ти пружим. Можда мајку, једног дана. Знам да ће се Жозефина вратити. И баку. Отићи ћемо да видимо Јованку. Биће поносна кад те чује како добро говориш наш језик. Разумеће само једну реч, али изговорена свом силином љубави, та ће реч заменити све остале. Нећемо више настојати да се лечимо. Наука оног лекара не може ништа да учини за праве стране странце као што смо ми. Можда ваљам само зато да ти причам приче. Старе, добре Лазареве приче. Мало блесаве приче. Пошто онај човек мисли да сам... како оно беше рекао, не умем ни да поновим, рецимо да сам мало чудан, мора бити да моје приче долазе из неког другог света. Да ли хоћеш да ти причам о животу свог оца, Здравка?“

„Још“, одговори мој души 3 пратећи погледом узлетање голубова.

